

Kūrybinių industrijų terminai: apreptis ir tvarkyba

RASUOLĖ VLADARSKIENĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

ESMINIAI ŽODŽIAI: kūrybinės industrijos, kūrybingumas, kūrybiškumas, terminų žodynas

Kaip ypač svarbi postmodernios visuomenės veikla XXI amžiuje iškyla kūryba, kuri sieja kūrėjus (*kūrybinę visuomenę, kūrybinę klasę, kūrybines grupes*), kūrybinę veiklą (*kūrybinį mąstymą, kūrybinį darbą, kūrybinį verslą, kūrybines paslaugas, kūrybinį mokymąsi*), kūrybos produktus. Vis labiau įsitvirtinant kūrybos ekonomikai ir vis plačiau visur įsigalint technologijoms, kaip būtina šiuolaikinio darbuotojo kompetencija iškyla kūrybiškumas. Kūrybiniame amžiuje naują polėkį įgyja ir kūrybinės profesijos, siejamos su naujausiais mokslo ir technikos pasiekimais. Tokiame kontekste pradėta kalbėti apie kūrybines industrijas kaip apie atskirą perspektyvų ūkio sektorių, kuriame susisieja dvi skirtingos sritys: menas ir komercija. Kūrybinių industrijų specialistus rengia kelios aukštosios mokyklos: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Kazimiero Simonavičiaus universitetas (turi tokio pavadinimo studijų programas). Taip pat šiose srityje dirbsiančius specialistus rengia Vilniaus universitetas, Vilniaus dailės akademija, Lietuvos muzikos ir teatro akademija ir keletas kolegijų.

Straipsnio¹ tikslas – išsiaiškinti kūrybinių industrijų sąvokos sampratą ir atsižvelgus į realiąją šio ūkio sektoriaus terminų vartoseną, aptarti šios veiklos srities terminų tvarkybos problemas.

KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SAMPRATA

Kūrybinių industrijų terminas lietuvių kalboje atsirado XXI a. pradžioje, tai anglų kalbos termino *creative industries* atitikmuo. IATE bazėje anglų

¹ Straipsnis parengtas vykdant pagal Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programą Valstybinės lietuvių kalbos komisijos finansuojamą mokslinių tyrimų projektą „Svetimžodžių funkcionavimo profesinėje kalboje tyrimas“.

kalbos termino *creative industry* daugiskaitos formos termino nėra, tačiau duodami tokie vienaskaitos formos atitikmenys: liet. k. *kūrybos pramonė*; vok. *Kultur- und Kreativwirtschaft*; pranc. *industrie créative*; it. *industria creativa*; la. *radošā industrija*; lenk. *przemysł kreatywny*; bulg. *творческа индустрия*; ček. *kreativní odvětví / tvůrčí odvětví*; dan. *kreativ industri*; isp. *industria creativa*; est. *Loomemajandus*; suom. *luova ala*; kroat. *kreativna industrija*; vengr. *kreatív ágazat*; maked. *industrija kreativna*; oland. *creatieve bedrijfstak*; portug. *indústrias criativas*; rumun. *industrie creativă*; slov. *kreatívny priemysel*; slovėn. *kreativna industrija*; šved. *kreativ näring*. Kaip matyti, daugelyje Europos kalbų vyrauja tarptautinės šaknis turinčių žodžių junginiai, o lietuviškas terminas sudarytas iš savo kalbos žodžių.

Lietuvių kalbos terminas *kūrybinės industrijos* sudarytas iš tarptautinio daiktavardžio *industrija* (plg. TŽŽ pateiktą *industrija* lietuvišką atitikmenį *pramonė*) daugiskaitos formos ir jį apibūdinančio būdvardžio *kūrybinis*, -ė. DLKŽ nurodoma, kad šis būdvardis padarytas iš daiktavardžio *kūryba* pirmosios reikšmės „kuriamasis darbas, kūrimas: Meninė, techninė k.“ Beje, ši junginį sudarančių žodžių reikšmės neapima nagrinėjamos sąvokos sampratos, tačiau nurodo galimą samprotavimo kryptį: tai tokia veikla, kur kūryba susiejama su pramone. Filosofo Tomo Kačerausko nuomone, „šiam terminui glūdi tam tikras prieštaravimas. Viena vertus, pažymintys „kūrybinės“ nurodo nekartotinę, individualią, originalią kūrybą, kita vertus, *industrijų* terminas nurodo, kad tai yra tam tikra serijinė gamyba kalbant tiek apie kūrybos produktą, tiek apie paklausos ir vartojimo gamybą“ (Kačerauskas 2014: 10). Tiesa, *kūrybos* samprata XXI – kūrybos – amžiuje išsiplėtė, ji apima ne tik veiklą meno ir mokslo srityse, tačiau ir bet kokią veiklą, kurios metu prireikia kūrybiškų sprendimų (plačiau žr. Stunžinas 2017).

Kūrybinių industrijų terminui ir juo žymimai veiklos sričiai kelią į lietuvių kalbą ir Lietuvą atvėrė teisės aktai, kuriuose buvo nurodytas šios veiklos reikalingumas. Viena iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų 2005 m. kovo 24 d. nutarimu, buvo „[p]arengti Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategiją“. Tokia strategija kultūros ministro įsakymu buvo patvirtinta 2007 m. kovo 28 d., o joje *kūrybinės industrijos* apibrėžtos kaip „individo kūrybiniais sugebėjimais ir talentu pagrįstos veiklos, kurių tikslas bei rezultatas yra intelektualinė nuosavybė ir kurios gali kurti materialią gerovę bei darbo vietas“.

Kitų šalių mokslininkų *kūrybinių industrijų* samprata įvairuoja, tačiau dauguma jų pateikia esminius šio sektoriaus požymius, t. y. kad tai veikla, kai kūrybingumas panaudojamas intelektinei nuosavybei, turinčiai pridėtinę vertę, kurti (plačiau žr. Černevičiūtė et al. 2015). Taigi terminas *kūrybinės industrijos* žymi tokią veiklos sritį, kurioje susipina verslas, komunikacija, technologijos, kultūra ir menas.

Skirtingose šalyse pateikiamos skirtingos kūrybinių industrijų klasifikacijos (plačiau žr. Černevičiūtė et al. 2015). Lietuvoje kūrybinėms industrijoms priskiriami amatai, architektūra, dizainas, kinas ir videomenas, leidyba, vaizduojamasis, taikomasis menas, muzika, programinė įranga ir kompiuterinės paslaugos, radijo ir televizijos programų kūrimas ir transliacija, reklama, scenos menai ir kitos sritys, kuriose jungiasi kultūros bei ūkinės veiklos aspektai (Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija 2007). Visas šias sritis galima sugrupuoti į 1) tradicines meno rūšis apimančias veiklas (vaizduojamasis, taikomasis menas, kinas ir videomenas, scenos menai, muzika, architektūra), 2) su menu ir masine gamyba susijusius dizainą bei amatus, 3) komunikaciją (leidyba, radijo ir televizijos programų kūrimas ir transliacija, reklama), 4) kompiuteriją (programinė įranga ir kompiuterinės paslaugos), 5) kitas sritis, kuriose jungiasi kultūros bei ūkinės veiklos aspektai.

TERMINIJOS TVARKYBA

Kūrybinių industrijų srityje vartojamus terminus sąlygiškai galima suskirstyti į dvi grupes: bendruosius ir specialiųjų sričių terminus.

Bendrieji terminai

Kūrybinių industrijų kaip tam tikros veiklos gyvavimas priklauso nuo toje srityje veikiančių žmonių, kurie vadinami *kūrybininkais*, *kūrybiniais darbuotojais*, *kūrybingais specialistais*, *kūrybinių profesijų atstovais*. Jie, remdamiesi *kūrybingumu*, siekia gauti kuo didesnę ekonominę pelną. Svarstant apie šio ūkio sektoriaus paskirtį ir veikimo pagrindą, iškyla svarbiausias sąvokas žyminčių terminų apibrėžties klausimas. Pirmiausia tai kertines sąvokas žyminčių terminų *kūrybingumas* ir *kūrybiškumas* samprata, kurią aiškinasi kūrybos visuomenės tyrinėtojai, priklausantys įvairioms mokslo sritims. Viena iš pirmųjų šių sąvokų skirtį, remdamasi lietuvių kalbos žodymais, nurodė Viktorija Daujotytė. Jos nuomone, „[p]riesaga -ing- rodo kūrybos galių turėjimą. Žmogų iškelia, suteikia išskirtinių galimybių kū-

rybingumo ryškumas, intensyvumas“: Literatūrologė mano, kad kūrybiškumas labiau susijęs veiksmu: „kūrybiškai veikiantis žmogus randa netikėtus sprendimus, pamato išeitis, pasisuka nelaukta kryptimi, pamato, kas ligi tol nebuvo pastebėta, suvokta“ (Daujotytė 2010).

Vėliau mokslininkų pateikiamos *kūrybingumo* ir *kūrybiškumo* apibrėžtys labiausiai ir remiasi V. Daujotytės išvalgomis. Panašiai mąsto ir filosofė Jovilė Barevičiūtė (2014: 20–21):

„Kūrybiškumas susijęs su žmogaus psichologiniu tipu, emociniu nusiteikimu, mąstymo būdu, jo orientavimusi tam tikrose nenumatytose ar specifinėse situacijose ir aplinkose, išeičių radimu ir sprendimų priėmimu netikėtai pakrypusiomis aplinkybėmis ir pan. O kūrybingumą nulemia tai, kokių gebėjimų, galių ar talentų turi žmogus – gebėjimą įtikinamai kurti vaidmenį spektaklyje, išraiškingai kalbėti priešais auditoriją, deramai įvaldyti dainavimo ar šokimo techniką ir t. t.“

Tiesa, kūrybinėse industrijose kūrybingumas įgyja naujų bruožų. Literatūrologė Laura Laurušaitė mano, kad „kūrybinių industrijų išgalėjimas esmingai išplėtė ir naujai aktualizavo kūrybingumo sampratą, tad dabar ji siejama su sėkminga karjera ir atitinkama finansine grąža“ (Barevičiūtė 2017).

Reikia pripažinti, kad vartosenoje esama ir šių terminų painiavos. Nors minėti du terminai įvardija skirtingas sąvokas, tačiau neretai vartojami kaip sinonimai. Tokią padėtį kritikuoja Robertas Stunžinas, jo nuomone, galima aptikti ne tik vartosenoje netinkamai pavartotų sinoniminių terminų, bet ir terminų žodynuose pateikiama netikslių šių sąvokų apibrėžčių (Stunžinas 2017). Tačiau J. Barevičiūtė (2014: 21) mano:

„Šie du gana skirtingi, tačiau kartu ir labai giminingi dalykai – kūrybiškumas ir kūrybingumas – glaudžiai sąveikauja iš esmės bet kokiose veiklose, todėl juos priešinti tarpusavyje būtų netikslinga. <...> kūrybiška terpė ar aplinka generuoja palankias kūrybingumo raiškos ir sklaidos sąlygas. Arba dar griežčiau: kūrybingas gali būti tik tas, kuris yra kūrybiškas. Nes kūrybiškumas ir kūrybingumas – tai it dvi vieno medžio šakos; kūrybiškumas neatsiejamas nuo kūrybingumo ir atvirkščiai“.

Specialiųjų sričių terminai ir jų žodynai

Lietuvos Respublikos terminų banke² kūrybinėms industrijoms priskiriamų terminų būtų galima ieškoti pagal šias sritis: kultūra (Terminų ban-

² Prieiga per internetą: <http://terminai.vlkk.lt>, žiūrėta 2017-05-25.

ke rasti 154 šiai sričiai priskirti terminai); komunikacijos (5160 terminų); turizmas (49 terminai); ekonomika (iš dalies) (14 510 terminų). Srities įvairialypiškumas lemia ir nevienodai sutvarkytą terminiją.

Neblogai sutvarkyti bent jau pagrindiniai tradicinių meno sričių terminai, yra išleistas ne vienas gerai parengtas žodynas, jie svarstyti Valstybinėje lietuvių kalbos komisijoje (toliau – VLKK) arba redaktorių peržiūrėti, taisyklingi terminai pateikiami enciklopedijose ir mokslinėje bei mokomojoje literatūroje. Tradicines meno rūšis apimančių veiklų terminus galima rasti šiuose žodynuose ir enciklopedijose: *Universalus meno žodynas: nuo seniausiųjų laikų iki dabarties* 1998; *Dailės terminų žodynas* 1999; *Dailės žodynas* 1999; *Muzikos enciklopedija* 1–3 t. 2000–2007; *Muzikos terminai ir sąvokos* 2002; *Iliustruotas architektūros istorijos žodynas* 2007; *Instrumentuotės terminai* 2007; *Muzikos terminų žodynėlis* 2008; *Pažintinė choreografijos abėcėlė* 2008; *Pažintinė muzikos abėcėlė* 2008; *Anglų–lietuvių kalbų aiškinamasis architektūros žodynas* 2009; *Dažniausiai vartojamų baleto terminų žodynėlis* 2009; *Estetikos enciklopedija* 2010; *Mokyklinis dailės terminų žodynas* 2011.

Paveldo terminų yra *Lietuvių etnografijos enciklopediniame žodyne* 2015, o komunikacijos srities terminų – *Žurnalistikos enciklopedijoje* 1997.

Ekonomikos terminų žodynuose taip pat galima rasti kūrybinių industrijų veiklose vartojamų terminų, ypač aktualių rinkodaros terminų. Naujausi ekonomikos terminų žodynai: B. Martinkus, B. Neverauskas, A. Sakalas, R. Venskus, V. Žilinskas. *Aiškinamasis įmonės vadybos terminų žodynas* 2000; *Aiškinamasis ekonomikos anglų–lietuvių kalbų žodynas* 2008; R. Vainienė. *Ekonomikos terminų žodynas* 2008. Šiek tiek tvarkytas *Verslo žinių* elektroninis *Ekonominių terminų žodynas* (<http://zodynas.vz.lt/apie.php>).

Gana gerai tvarkomi su kompiuterinėmis paslaugomis susiję kompiuterijos terminai, jų žodynų išleistas ne vienas, pvz.: V. Dagienė, G. Grigas, T. Jevsikova. *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas* 2000; V. Žalkauskas. *Šiuolaikinių kompiuterių programų ir tinklų žodynas* 2003; V. Dagienė, T. Jevsikova, G. Grigas. *Aiškinamasis kompiuterijos terminų žodynas* 2016; V. Dagys, V. Dagienė, T. Jevsikova, G. Grigas. *Anglų–lietuvių kalbų kompiuterijos žodynas* 2015; S. Maskeliūnas. *Žinių technologijų (ir saityno technologijų) terminų žodynėlis* 2015. Šie žodynai prieinami interneto svetainėje Raštija.lt.

Pagrindinė kūrybinių industrijų terminų tvarkybos problema – rasti tinkamą angliško termino lietuvišką atitikmenį. Pluoštas naujausių sunor-

mintų kūrybinių industrijų srityje vartojamų terminų pateikiamas Svetimžodžių atitikmenų sąrašas, patvirtintame VLKK (www.vlkk.lt), pvz.:

- dailės terminai: *beformė dailė, kūno mėnas, kūno dailė, kūno tapýba, aplinkõs mėnas*;
- kino terminai: *anõnsinis filmùkas, pristãtomasis filmùkas, nekomeřcinis kinas, videomėnas*;
- muzikos terminai: *bibõpas, bigbeñdas, bigbitas, bliugrãsas, bliùzo atlikėjas, bliùzininkas, breikas, breikeris, bugiõugis, kãntri (kañtri) nkt., kãntri (kañtri) mùzika, (kañtri) ròkas, disko nkt., disko muzika, diksilendas, fãnkas, fãnko mùzika, laisvãsis džiãzas, kumbija, šaltãsis džiãzas*;
- medijų terminai: *gařso tinklãraštis, tinklãraštis, tinklãraščio rãšymas, tinklãraštíninkas, tinklãraščių apžvalgã, tinklaraštijã, núotraukų tinklãraštis, mobilùsis tinklãraštis, vaizdo tinklãraštis, mēdijos, mēdijų mėnas, grojãraštis*.

Keblesnė padėtis dėl komunikacijos ir medijų srities terminų, čia ypač paplitę internetiniai žodynai ir žodynėliai. Jie daugiausia verčiamieji, pateikiantys lietuviškus anglų kalbos terminų atitikmenis, nes lietuviškuose tekstuose reikia pavadinti realijas, kurių įvardijamosios raiškos lietuvių kalboje dar nėra. Vieni internetiniai žodynėliai geriau sutvarkyti, pavyzdžiui, Lietuvos komunikacijos agentūrų asociacijos (KOMAA) parengtas RTŽ 2007, recenzuotas VLKK. Tai anglų–lietuvių terminų žodynas su lietuviškomis apibrėžtimis. Terminai sudėti pagal angliškuosius atitikmenis. Gerai parengtas ir AMŽ, tai taip pat verčiamasis anglų–lietuvių terminų žodynas. Šie žodynai nėra dideli, juos labiau tiktų vadinti žodynėliais. RTŽ 2007 yra 304, o AMŽ pateikti 467 terminai.

Neretai ieškant tinkamų lietuviškų atitikmenų susiduriama su problema, kad norint lietuviškai tiksliai įvardyti sąvoką, tenka vartoti ilgesnį terminą nei anglų kalboje. Todėl buvo palygintas šiuose žodynėliuose pateiktų anglų k. terminų ir jų lietuviškų atitikmenų ilgis. Paaiškėjo, kad didžioji dalis terminų yra tokio paties ilgio: AMŽ tokių terminų yra 318, t. y. 68,1 proc., pvz.: *kadravimas* (angl. *framing*); *scenarijus* (angl. *script*); *filmo dailininkas* (angl. *art director*); *kompiuterinis žaidimas* (angl. *video game*); *personazo kūrėjas* (angl. *character designer*); *plėtotės paketas* (angl. *expansion pack*); *trimatis lipdymas* (angl. *digital sculpting*); *šviečiamosios pramogos* (angl. *educational entertainment*); *virtualusis sportas* (angl. *electronic*

sports). O RTŽ 2007 atvejų, kai angliškus terminus ir jų lietuviškus atitikmenis sudaro toks pats skaičius žodžių, dar daugiau – 77,3 proc. (235), pvz.: *atstovaujamoji reklama* (angl. *advocacy advertising*); *mainų sutarimas* (angl. *barter syndication*); *kūrybos santrauka* (angl. *creative brief*); *kūrybinis įgyvendinimas* (angl. *creative execution*); *pagrindinė idėja* (angl. *big idea*); *sutelktoji rinkodara* (angl. *concentrated marketing*); *konkurencinis kainų nustatymas* (angl. *competition-oriented pricing*).

AMŽ rasti 134 terminai, kurių anglų k. atitikmuo trumpesnis už lietuvišką terminą (28,7 proc.), pvz.: *autorių teisės* (angl. *copyright*); *banguojamoji reklama* (angl. *flighting*); *dialogų kūrėjas* (angl. *dialogist*); *įterptinė scena* (angl. *cutscene*); *išdidintas modelis* (angl. *bigature*); *įžymybės dalyvavimas* (angl. *cameo*); *priešinė šviesa* (angl. *backlighting*); *operatoriaus padėjėjas technikai* (angl. *grip*); *potencialios paramos fondo kaupimas* (angl. *generation*); *trumpas filmo apibūdinimas* (angl. *logline*); *pastovus programos laikas* (angl. *slot*), ir 15 (3,2 proc.) terminų, kurių lietuviškas atitikmuo trumpesnis, pvz.: *darbaraštis* (angl. *exposure sheet*); *fokusuotojas* (angl. *focus puller*); *sandūra* (angl. *continuity cut*); *užbaigimo garantija* (angl. *completion bond guarantee*); *vienkartinio mokesčio licencija* (angl. *flat fee licence agreement*).

RTŽ rasti 53 lietuviški terminai, ilgesni už angliškuosius, tai sudaro 17,4 proc., pvz.: *bandomasis klipas* (angl. *animatic*); *gretinamoji reklama* (angl. *adjacencies*); *veikėjo patrauklumas* (angl. *attractiveness*); *pardavimo akcija-žaidimas* (angl. *contest*); *idėjų ir tekstų autorius* (angl. *copywriter*); *pakuotė su nemokamu priedu* (angl. *bonus packs*), ir 16 terminų (5,3 proc.), trumpesnių už anglų k. atitikmenis, pvz.: *kontribucija* (angl. *contribution margin*); *savireguliacija* (angl. *self regulation*); *kintanti kaina* (angl. *open rate structure*); *vartotojo socializacija* (angl. *consumer socialization process*); *numatomos pardavimo dalies metodas* (angl. *percentage of projected future sales method*).

Nesant lietuviškų terminų, atrodo, kad internetinių žodynėlių rengėjų tikslas yra paaiškinti anglų kalbos terminų reikšmes, apibūdinti jais žymimas sąvokas ir pateikti lietuviškus atitikmenis, bet jie nepateikiami. Kai kurie internetiniai žodynėliai yra gana prastai parengti: daug svetimybų ar nei ortografiškai, nei morfologiškai neadaptuotų anglų kalbos žodžių arba jų junginių. Pavyzdžiui, angliškas terminas pateikiamas kaip citata be lietuviško atitikmens, tik duodama jo lietuviška apibrėžtis (užrašyta su klaidomis), pvz.: „B u l b – tai rankinis išlaikymo režimas, kuriame diafrag-

ma buna [sic!] atidara tol [sic!] kol laikomas paspaustas užrakto mygtukas³“ FTŽ; „Landing page⁴ – tai yra internetinio puslapio skiltis, į kurią nukreipia reklaminis skelbimas“ SMTŽ; „Bounce rate⁵ yra fiksuojamas tokiu atveju, kai vartotojas, užėjęs į svetainę, joje daugiau nenaršo ir iš-eina iš svetainės“ SMTŽ.

Kai žymimas sudėtinis rūšinis terminas, kartais neadaptuotas svetimžodis būna apibūdinamuoju žodžiu, pvz.: „Digital reklama⁶ gali turėti keletą skirtingų kanalų“ SMTŽ; „Viral reklamos⁷ išskirtinumas tas, kad už jos transliavimą atskirai nėra mokama“ SMTŽ; „Responsive dizainas⁸ – tai internetinių svetainių savybė prisitaikyti prie mobiliųjų įrenginių ekranų“ SMTŽ.

Kitas dalykas, kad net neblogai sutvarkytuose žodynėliuose specifinėms siaurai vartojamoms sąvokoms žymėti pateikiami žargoniniai profesionalizmai (anglybės), pvz.: *baneris*⁹ „reklaminis skydelis, matomas interneto puslapiuose“ SMTŽ, *blokbasteris*¹⁰ „įspūdingas, didelio biudžeto, daug žiūrovų sulaukiantis ir labai pelningas filmas“ AMŽ, *fragas* „taškas, pelnytas kompiuteriniuose žaidimuose už nugalėtą priešininką“ AMŽ, *lipsingas* „animacinio filmo personažo burnos judesiai, paprastai atitinkantys tariamus garsus“ AMŽ, *sloganas* „reklaminis šūkis“ SMTŽ. Kaip matyti, dalis svetimžodžių turi sunormintus, kituose leidiniuose pateiktus atitikmenis, bet yra dar nekodifikuotų svetimžodžių.

Tokie nesutvarkyti internetinių žodynėlių terminai aiškiai atskleidžia ir realiąją vartoseną, kai tame pačiame tekste pramaišiu vartojami ir angliški, ir lietuviški terminai, pvz.: „„Brand book“ kūrimas; Visi jie kartu sukuria vientisą identitetą, o aprašyti stiliaus knygoje (brand book)“ (rebrand.lt); „Wireframe rengimas; Internetinės svetainės vizua-

³ Internetinių žodynėlių kalba netaisyta.

⁴ *Iėjimo tinklalapis* (Dagienė, Dagys et al. 2015).

⁵ Puslapio atmetimo rodiklis.

⁶ Taisyklingas atitikmuo *skaitmeninė reklama*.

⁷ Taisyklingas atitikmuo *virusinė reklama*, plg. *viral marketing | virusinė rinkodara* RTŽ 2007.

⁸ *Adaptyvusis projektavimas* (Dagienė et al. 2016).

⁹ Nevartotina svetimybė, keistina atitikmenimis *reklaminė juosta*, *reklamjuostė*, *reklaminis paveikslėlis*, *reklaminis langelis*; *kaičioji reklama* (Kalbos patarimai 2013:16).

¹⁰ *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne* (<http://naujazodziai.lki.lt>) nurodoma, kad naujažodis *blokbasteris* dar nekodifikuotas, tikslaus lietuviško atitikmens nėra.

lizacija (angl. *wireframe*) yra vaizdinis tinklapio turinio išdėstymas“ (rebrand.lt). Kartais lietuviško termino ir neieškoma, pasitenkinama perrašymu pagal tarimą, pvz.: „Tokios svetainės yra sukurtos taip, kad naršydami žmonės ne tik matytų mini svetainės versiją, bet ir išdėstymą, kuris puikiai atitiktų mobilaus įrenginio *skrolinimo* (angl. *scrolling*) įpročius“ (rebrand.lt). Tokia vartoseną patvirtina, kad šiuo metu kuriami trūkstami lietuviški kūrybinių industrijų terminai, o pradiniam bet kurios terminijos kūrimosi etapui būdingas sinonimiškumas ir variantiškumas. Kol kas ieškoma tinkamiausios raiškos sąvokoms įvardyti.

IŠVADOS

XXI a. – kūrybos amžius, kūrybos ekonomiką kuria kūrybos visuomenė. Kūrybinės industrijos – labai talpi sąvoka, sujungianti verslą, komunikaciją, technologiją, kultūrą ir meną. Tai nauja sąvoka ir naujas terminas, atsiradę dėl to, kad išsiplėtė kūrybos samprata, ji apima ne tik meno ir mokslo veiklą, tačiau ir bet kokią veiklą, kurios metu prireikia kūrybiškų sprendimų. Kūrybinių profesijų atstovai, remdamiesi kūrybingumu ir kūrybiškumu, siekia gauti kuo didesnį ekonominį pelną.

Srities įvairialypiškumas lemia ir nevienodai sutvarkytą terminiją. Kūrybinių industrijų terminai yra įvairūs, dalis jų kaip ir kitų sričių terminai jau sunorminti ir įsitvirtinę žodynuose, terminų bazėse bei vartosenoje.

Kai kurioms sąvokoms dar ieškoma tinkamų įvardijimo būdų, neretai ir neredaguotuose tekstuose, ir internetiniuose žodynėliuose vartojamos citatos (nei ortografiškai, nei morfologiškai neadaptuoti svetimžodžiai) ir morfologiškai adaptuoti svetimžodžiai; neretai tekste šalia lietuviško atitikmens nurodomas ir angliškas. Tai būdinga pradiniam terminijos kūrimosi etapui.

ŠALTINIAI

- AMŽ – *Audiovizualinių medijų žodynas*. Prieiga per internetą: <http://www.lkc.lt/wp-content/uploads/2013/10/Audiovizualiniu-terminu-zodynas.pdf>.
- DLKŽ 2012: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. red. S. Keinys. 7-as pataisytas ir papildytas leidimas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis>.
- FTŽ – *Fotografijos terminų žodynas*. Prieiga per internetą: <http://www.efoto.lt/terminai>.
- Rebrand.lt. Interneto svetainė. Prieiga per internetą: <http://rebrand.lt/musu-paslaugos/firminio-stiliaus-kurimas>.
- RTŽ 2007: *Reklamos terminų žodynas*. Prieiga per internetą: <http://www.komaa.lt/reklamos-terminu-zodynas>.
- SMTŽ – *Skaitmeninio marketingo terminų žodynelis*. Prieiga per internetą: <https://www.digitalstar.lt/reklamos-terminu-zodynas/>.

LITERATŪRA

- Barevičiūtė J. 2014: Pagrindiniai kūrybiškumo ir kūrybingumo aspektai šiuolaikiniuose humanitariniuose bei socialiniuose moksluose. – *Filosofija. Sociologija* 25(1), 19–28.
- Barevičiūtė J. 2017: Kūrybinės industrijos, kūryba ir kūrybingumas: ar įmanomas jų susitikimas? [interviu su Laura Laurušaitė] Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-08-17-kurybines-industrijos-kuryba-ir-kurybingumas-ar-imanomas-ju-susitikimas/162755>.
- Černevičiūtė J. et al. 2015: Černevičiūtė J., Strazdas R., Jančoras Ž., Kregždaitė R., Morkevičius V. *Kūrybinių industrijų plėtojimo kompleksiniai veiksniai: kolektyvinio kūrybingumo ugdymas*, Vilnius: Baltijos kopija.
- Dagienė V. et al. 2016: Dagienė V., Jevsikova T., Grigas G. *Aiškinamasis kompiuterijos terminų žodynas*, Vilnius: VU.
- Dagienė V., Dagys V. et al. 2015: Dagienė V., Dagys V., Jevsikova T., Grigas G. *Anglų–lietuvių kalbų kompiuterijos žodynas*, el. leidimas.
- Daujotytė V. 2010: Kūrybingumas ir kūrybiškumo atpažinimas. – *Mokslo Lietuva* 3(425), 1–2.
- Gritėnienė A. 2017: Kūrybos subjektas ir objektas žodynuose. – Zabarskaitė J. ir kt. *Kūrybiškumo slinkty ir lūžiai. Kalbinė kurti analizė*. Kolektyvinė monografija, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 46–73.
- Kačerauskas T. 2014: Kūrybos visuomenės terminai ir sampratos. – *Logos* 78, 6–18. Prieiga per internetą: litlogos.eu/L78/Logos_78_006_018_Kacerauskas.pdf (žiūrėta 2017 m. spalio mėn.).
- Kalbos patarimai 2013: *Kalbos patarimai* 4. *Leksika* 1. *Skolinių vartojimas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. ĮV-217. – *Teisės aktų registras*. Prieiga per internetą: www.lrs.lt (žiūrėta 2017 m. gegužės mėn.).
- Stunžinas R. 2017: Šiuolaikinė kūrybos, kūrėjo ir kūrinio samprata. – Zabarskaitė J. ir kt. *Kūrybiškumo slinkty ir lūžiai. Kalbinė kurti analizė*. Kolektyvinė monografija, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 87–110.

TERMS OF CREATIVE INDUSTRIES: SCOPE AND STANDARDIZING

The 21st century is a century of creative work; a creative economy is being created by a creative society. ‘Creative industries’ is a very broad concept connecting business, communication, technologies, culture and art. This is a new concept and a new term, arising from the widened understanding of creative work which covers not only artistic and scientific activities but also any other activity requiring creative solutions. Representatives of creative industries are seeking economic profit on the basis of creativity.

The diversity of the field predetermines the lack of uniformity in its terminology. Terms of creative industries vary. Some terms are also used in other fields and are standardized, included in dictionaries and terminological databases and are rooted in usage. For some concepts appropriate forms of naming haven’t yet been found; frequently quotations (borrowings which aren’t adapted either orthographically or morphologically) and morphologically adapted borrowed words are used instead of terms in unedited texts and internet dictionaries; quite frequently the English equivalent is given in the text next to a Lithuanian term. All this is characteristic to the initial stage of terminology development.

Gauta 2017 11 21

Rasuolė Vladarskienė
Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Saulėtekio al. 11, LT-03227 Vilnius
E. paštas rasuole.vladarskiene@vgtu.lt